

Muistio Joutsan kunnanvirastossa pidetystä Karvalehti –keskustelutilaisuudesta 16.04.2008

Tilaisuuden puheenjohtajana toimi kunnanjohtaja Harri Nissinen ja Keski-Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijoina Esa Solismaa ja Pekka Kivijakola. Muistion laatijana oli Jarmo Liukkonen. Kunnan muina edustajina olivat tekninen johtaja Antero Korhonen, työpäällikkö Matti Pälvimäki ja ympäristötarkastaja Jukka Partanen.

Tilaisuuteen osallistui yli 50 henkilöä, osallistujalista on muistion liitteenä.

Kunnanjohtaja Harri Nissinen avasi tilaisuuden toivottaen runsaslukuisen yleisön tervetulleeksi. Hän toi esille, että Karvalehti on todettu olevan Joutsassa todella vitsaus ja tämänlaatuisen keskustelutilaisuuden järjestäminen on kunnassa koettu erityisen tärkeäksi.

ALUSTUKSET:

Esa Solismaa kertoi tehtäväalueeseensa kuuluvan Keski-Suomen ympäristökeskuksessa vesistökuormitusten suunnittelun ja rahoituksen hankinta.

Hän esitteli raportin uposkasvien runsastumisesta ilmestyneestä opuksesta. Opus on luettavana internetsivustolla www.ymparisto.fi/julkaisut.

Hän kertoi Karvalehden ominaisuuksista, lisääntymisestä, elinympäristöistä ja muista elintavoista. Hän esitti kartan sen esiintymisestä Suomessa ja olettamuksen runsastumisen syistä: Poikkeukselliset sääolot, riittävä ravinnekuormitus, ilmastonmuutos parantaa edelleen kasvuolosuhteita.

Poistomenetelmiä on kokeiltu eri puolilla Suomea: Kuormituksen vähentäminen, niitto, ruoppaus, raivausnuottaus, leikkaava ja keräävä harvesteri, jäädyttäminen, hapetus/happikadon vaikutus, vedenpinnan nosto

Joutsan vaihtoehtoja:

- kuorman vähentäminen (piste- ja hajakuormittajat)
- vuosittainen sijoitus massan poistoon (kallista työtä ilman pysyvää vaikutusta)
- seurataan sääolosuhteiden vaikutusta esiintymään
- helppoa ja nopeaa keinoa ei ole

Pekka Kivijakola kertoi tehtäväalueeseensa kuuluvan vesistöjen rakentamisen, säännöstelyn ja kalankasvatuksen valvonnan.

Hän kertoi, että 2000 vuoden alussa yleisesti ottaen uposkasvit ovat runsastuneet kaikkialla maassamme, ensimmäiset havainnot karvalehdestä Joutsassa tehtiin vuonna 1999.

Hän kertoi yleistä Karvalehdestä ja arveli, että alueella suoritettu niitto suoritettiin aikana, jolloin kalanviljelylaitoksen kuormitus vesistöön oli runsaampaa kuin nykyisin ja tämä saattaa olla osasyynä karvalehden voimakkaaseen runsastumiseen.

Hän kertoi yhteenvedon muodossa vesistöjen valvontatuloksista: Klorofylli-a, kokonaisfosfori ovat lievässä laskussa ja kokonaistyyppi enemmän laskussa Myllylahden ja Joutsansalmen havaintopisteissä. Kalanviljelylaitoksen alapuolisessa tarkkailupisteessä fosfori- ja klorofylli-a pitoisuudet kaksinkertaistuvat verrattuna yläpuolisten vesistöjen vastaaviin arvoihin.

KESKUSTELU:

Kysyttäessä miksi kalanviljelylaitoksen alapuolisen vesinäytepisteen arvot olivat niin paljon suuremmat kuin näiden muiden pisteiden vastaavat arvot **Pekka Kivijakola** vastasi, että

kalanviljelylaitos käyttää kalanrehua ja nämä rehut sisältävät fosforia ja osa rehun sisältämästä fosforista päätyy vesistöön, joka näkyy tuloksissa.

Erkki Oksanen: Karvalehti ei ainoa, mikä aiheuttaa harmia ja haittaa, Myllylahti ei ole oikea paikka kalalaitokselle, kalalaitokselle tulisi vaatia puhdistamo. Kävin ympäristövastaava Liukkosen juttusilla viime kesänä puhumassa mm. ihottumasta joka ajoittuu aikaan, jolloin altaita tyhjenetään ja altaissa oleva mönjä lasketaan Myllylahteen länsituulen osuessa rantaamme. Ihottumaa on ilmennetty usealle hengelle. Lisäksi hän viittasi puheenvuorossaan yhdenvertaisuuden mukaisuuteen jätevesien tuottajien osalta, verrattaessa vaatimuksia yksityisen ja kalalaitoksen jätevesien käsittelyn suhteen. Ympäristökeskuksen sekä lupien myöntäjien tulee huolehtia ympäristöstä eikä vain yrityksistä, te olette ympäristönsuojelijoita, ette yritysten suojelijoita. Hän vertasi Karvalehti haittaa lipeälammen haittoihin. Tämä Karvalehti on nyt Joutsan haittana, sitä on nyt noin 7 ha ja jos ei ajallaan estetä sen lisämuodostusta haitat vain lisääntyvät. Esimerkiksi ravintolähdettä poisteta ja jo olemassa olevia ravinteita pyritä poistamaan, ongelma räjähtää käsiin.

Paavo Korpinen: Hapan hiekka sedimentin päälle, niin eiköhän Karvalehden kasvuolosuhteet heikkene ja tämä ei hirveän kallista ole. Hiekkaa on vaikka kuinka paljon ja voitaisiin katsoa mitä se karvalehdelle tekee. On tietysti olemassa muitakin kemiallisia aineita.

Pekka Kivijakola: Äsken esittämieni kuvien perusteella pyrin teille esittämään, että ravinteiden kuten fosforin ja typen määrä on laskussa, joten ravinteiden määrä ei merkittävin selittävä tekijä tähän Joutsan karvalehti esiintymiään. On sitten muita tekijöitä, jotka aiheuttivat tämän kasvun röyhähtämisen. Nyt on ollut sateisia vuosia, vedet ovat olleet normaalia lämpimämpiä ja vedet olleet normaalia kirikkaampia. Monen tekijän summana tämä tilanne on syntynyt.

Pekka Patosaari: Kansalaisaloite on hyvä ja tärkeä. Tässä on kysymyksessä ympäristön tahallinen haittatilan luominen. Kysymys on siitä, että vesistö on saastunut ja laitos ylläpitää ja vahvistaa vesikasvien kasvustoa. Oleellisen tärkeä on luvan päätös viikkoraporteista, joita ympäristölupa velvoittaa laitosta viikoittain pitämään ja toimittamaan näistä yhteenveto ympäristöviranomaisille. Jokaisella kunnan asukkaalla, tämä koskee meitä kaikkia, on oikeus vaatiessaan saada tieto näistä. Nyt on hirveän tärkeätä, että tämä kansalaisfoorumi pysyvästi vaatii tietää miten nämä asiat on hoidettu, koska tästä seuraava vaihe on uusi ympäristölupa parin vuoden kuluttua. Ei puhuta nyt vaan Karvalehdestä, vaan miten tämä asia saadaan kuntoon.

Heikki Olkkonen: Olen seurannut Jääsjärven tilaa ja muutoksia jo pitkään ja minulle on muodostunut käsitys siitä, miksi Karvalehti ryöpsähti vuonna 2000. Tähän on kaksi syytä: 1. Tainion virran koskissa, Tainio virran suulla, tehtiin vesirakennustöitä, jolloin Jääsjärven pinta laski 20 cm, lisäksi sitä seurasi vähäsateiset kesät. 2. Jäät lähtivät 7. huhtikuuta, koko kevään oli inhottavia tuulia, tuullut 2 viikkoa yhtä mittaa ankarasti, matala vesi ja tuulet mylläsivät ravinteet veteen.

Jouko Lehtonen: Kivijakolan esitys oli todella hyvä, jossa puhuttiin fosforista, tpeestä ja klorofylli-a. Myllylahtea on haravoitu vuosikautia, vaikka Karvalehti on irtokeijuja ja se menee pohjan tuntumaan talven aikana ja muuttuu aivan mustaksi se kyllä saa siitä pohjan energiaa, että sillä on kyllä merkitystä millainen pohja on. Pekka Patosaari piti erinomaisen puheen, tämä on pelkistettynä täyttä totta. Tämän lisäksi hän kertoi ympäristöluvasta ja mitä uusia velvoitteita se tuo kalalaitokselle, lisäksi hän kertoi valitusprosessista, jota kalalaitos on käynyt lupaehtoja helpottaakseen.

Harri Kaikkonen: Lupa on tullut todella voimaan ja tilaisuuden jälkeen on tarkoitus käydä lupaehdot ja seurantavelvoitteet läpi ympäristökeskuksen kanssa, jolloin selvitetään mitä uusia velvoitteita lupa tuo kalalaitokselle.

Pekka Kivijakola: Tämä rehumäärä, mitä vuosittain voidaan käyttää putoaa 80.000 kg:sta 70.000 kg ja samoin vesistöön päästettävä kuormitus 400:sta 330 ja vielä tämä ajoitus siten, että kesä-heinäkuussa laitoksella kun ei ole kalaa, niin kuormitus kasvukaudella lämpimimpään kesäaikaan vähenisi ja se osaltaan vähentäisi Karvalehden esiintymistä. Näiltä osin siis parempaan suuntaan ollaan menossa. Lisäksi on huomioitava, että Karvalehteä ja Vesiruttoa esiintyy ongelmaksi paljon myös sellaisilla alueilla, joilla ei ole kalanviljelylaitosta, kuten aiemmassa esityksessäni toin esille.

Tuula Arkiomaa: Miksi ei rakenneta puhdistamoa?

Esa Solismaa: Keinot kalalaitoksen jätevesien puhdistamiseen ovat vaikeat johtuen suuresta vesimäärästä ja sen sisältämästä vähäisestä ravinteiden määrästä. Kalalaitokselta tuleva vesi pitoisuuksiltaan vastaa Joutsan jäteveden puhdistamolta tulevaa päästöä.

Paavo Korpinen: Täällä on monessa puheenvuorossa tullut esille, että vesikasvit hyötyvät pohjalietteestä, eikö siis hiekan ajoa pohjasedimentin päälle tulisi kokeilla.

Simo Avikainen: Täällä on tullut esille hyvin vähän konkreettisia esityksiä ja ohjeita miten toimia, joten ilmeisesti niitä ei ole. Onko siis konkreettista keinoa millä estetään Karvalehden esiintyminen ja leviäminen.

Pekka Arkiomaa: Pitäisi myös selvittää miten paljon pohjasedimenttiin on sekoittunut fosforia ja muita ravinteita.

Esa Solismaa: Pohjasedimenttiin on liuennut runsaasti fosforia, se on tiedossa. Aallokko, kalat ja kova virtaus irrottavat sedimentistä ravinteita.

Pekka Patosaari: Vesistöä tulisi käsitellä erityisenä tilana, se on ainoa keskeinen vesistö Joutsan keskustaaajaman näkökannalta. Keskeistä on vesistön hoitosuunnitelman tekeminen, johon myös kuntalaiset tulee ottaa mukaan.

Jouko Lehtosen kysymyksiin Pekka Kaikkosen vastauskooste: Kalanviljelylaitoksen luvasta keskusteltiin mm. seuraavaa; kalanrehusta poistetaan jo nykyäänkin pöly, vuotuista luvan määrää fosforimäärää ei ole ylitetty aikaisempienkaan lupaehtojen vallitessa, lietetaskut on tyhjennetty 4 m³ imuvaunulla aiemminkin, turvesuodatin on ollut käytössä, laskeutusaltaita tyhjennettäessä siis kaikki lietevesi on pumpattu turvesuodattimeen, hoitopäiväkirjan 11 tekijää merkitään viikoittain ja jätteiden 4 funktiota kirjataan. Laitoksen tulo- ja poistovedestä otetaan näyte automaattisesti. Laitos on pyrkinyt toimimaan luvan edellyttämällä tavalla.

Harri Nissinen: Toivoi ratkaisua miten saadaan Karvalehti kuriin. Mitä itse kukin voi asian tilan parantamiseksi tehdä?

Matti Virtanen: Miksi Karvalehti tullut vaikka päästöt ja vesistön ravinnepitoisuudet ovat pudonneet?

Taisto Lepistö: Kalalaitos perustettiin 60 luvun lopussa ja ravintomäärät ovat pudonneet, ei siis tulisi yksin syyttää kalanviljelylaitosta, myös muut hajakuormittajat ovat osaltaan lisänneet vesistön ravinteita.

Pekka Kivijakola: Niitolla poistettiin muut kasvit, jolloin sopiva kasvatusalusta vapautui Karvaledelle.

Esa Solismaa: Tutkimus Karvaleden esiintymästä on vireillä ympäristökeskuksessa kunnan aloitteesta, mutta toisiko se esille mitään uutta jo tiedossa olevaa kyseisestä kasvusta. Jäteveden puhdistamon rakentaminen laitoksen jätevesille ei käytännössä ole mahdollista.

Erkki Oksanen: Miksi meidän rantaan tulee limoja ja muita vaarallisia aineita altaiden tyhjennyksen yhteydessä?

Harri Kaikkonen: Meiltä altaan tyhjennyksessä ei ylimääräisiä aineita pääse vesistöön.

Jouko Lehtonen: Niitto ei aiheuttanut Karvaledtiesiintymää eikä hajakuormitusta merkittävästi tule ulkopuolelta. Keskitetään rahavaroja nuottauksen toteuttamiseen.

Pekka Kivijakola: Koska Karvaledti lisääntyy pienistä kasvin kappaleista, tulisi koko karvaledti esiintymä poistaa, jotta siitä päästäisiin lopullisesti eroon.

Heikki Olkkonen: Täytyy muistaa, että Karvaledteä esiintyy myös Oravakivessä, joten se ei ole yksinomaan Myllylahden ongelma.

Pekka Patosaari: Ison asian hoitoa ei saa sirpaloida. Kuntalaisten ja asukkaiden rooli tulee olla vahvasti esillä. Tärkeimmät osa-alueet Karvaledtiongelman hoidossa ovat:

1. Tutkimusten tekeminen.
2. Fyysinen karvaleden poisto
3. Kalanviljelylaitoksen pistekuormituksen minimoiminen tai kokonaan poisto

LOPPUPUHEENVUOROT:

Harri Nissinen: Joutsalle tämä karvaleden runsas esiintyminen Myllylahdessa on iso asia, tämä kokous on ollut todella tärkeä, täällä on esitetty hyviä puheenvuoroja ja saatu kasvot toiminnalle sekä käynnistetty asiallinen vuoropuhelu. Tämän asian eteenpäinvieminen on yhteispeliä, keskeisessä asemassa tässä on ympäristökeskus, kunta ja kuntalaiset. Tämä tilaisuus ei ole tarkoitus olla ainutkertainen, vaan kunnan tekninen toimi tulee huolehtimaan tilaisuuksien jatkosta.

Harri Kaikkonen: Nolla toleranssiin pääsy päästöissä edellyttäisi laitoksen varustamista suljetulla kierrolla, joka laitoksella ei teknisesti ole mahdollista.

Esa Solismaa: Ympäristökeskuksella ei ole tällä hetkellä rahaa vaan kaikki on sidottu, mutta ehkä tulevaisuudessa saadaan rahaa karvaleden poistoon. Myllylahden Karvaledtiongelma voi tulla kysymykseen perinteisen kunnostushankkeen muodossa. Maaseutukehitys ry:ltä voisi hakea toimintaryhmärahoitusta ja ympäristökeskuksen sisäisistä käyttämättömistä hankerahoista voidaan neuvotella. Maaseuturahoituksen osuus rahoituksen saamisessa on keskeinen.

Antero Korhonen: Kokonaisvaltainen selvitys tulisi tästä ongelmasta tehdä, ensimmäisenä konkreettisena toimenpiteenä pitäisi aloittaa nuottaus, mutta kunnalla ei ole tätä varten varattuna

rahaa, vaan sitä on haettava valtuustolta. Kunnan osuus olisi ehkä noin 10.000 – 20.000 euroa. Lähin yhteistyökumppani Myllylahden kunnostuksessa olisi ympäristökeskus.

Taisto Kuitunen: Osakaskunnalla olisi ehkä myös mahdollisuus saada hankerahaa Myllylahden kunnostuksen toteuttamiseen.

Antero Korhonen: Voin olla koollekutsujana seuraavalle karvalehti–foorumille.

Muistion vakuudeksi

Joutsassa, 19.05.2008

Jarmo Liukkonen
ympäristötarkastaja
Joutsan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä